

Forskjellene skal ned!

For Arbeiderpartiet er kampen for at hver enkelt av oss skal ha like muligheter grunnen til at vi eksisterer som parti. Den kampen kjemper vi hver eneste dag over hele landet, og særlig i storbyene.

Den Arbeiderparti-ledede regjeringas forslag til endringer i både inntekts- og formuesbeskatning vil bidra til mer omfordeling og til å utjevne forskjeller. Oslo Arbeiderparti mener forslagene i statsbudsjettet for 2023 må være første skritt mot et enda mer omfordelende skattesystem.

Antallet områder med levekårsproblemer økte i perioden 2013- 2018. Det statlige by- og levekårsutvalget viste i sin utredning at av de ti områdene i Norge med størst levekårsutfordringer, lå seks av dem i Oslo. Dette er områder som samtidig har høy forekomst av barn i fattige familier, høy andel barn med tiltak i barnevernet, høy andel trangbodde, høy andel personer som mottar økonomisk sosialhjelp, høy andel voksne uten arbeid og utdanning og lav bostabilitet. Å bedre levekårene i disse områdene er avgjørende for Arbeiderpartiet. Å bedre levekår i enkeltområder må henge sammen med en politikk for mer omfordeling og å utjevne forskjellene mellom folk.

Den sosiale segregeringen i Norge har økt de siste tiårene, men mindre enn i sammenliknbare land. En gjennomgang av den sosioøkonomiske sammensetningen av boområder i perioden 1992–2015 viser at områdene over tid er blitt mer ensartede innad. En sterk driver bak forskjellene er boligprisene. Det er blitt vanligere å bo enten i et lavinntektsområde eller et høyinntektsområde, samtidig som færre bor i sosioøkonomisk blandede områder. Dette hemmer integrering og forsterker ulikhetene, på tross av at det gjøres mye for å motvirke disse forskjellene.

Ulikhet er negativt for den enkelte og det svekker fellesskapet. Ulikhet påvirker også helsa vår. Store folkehelseproblemer har ulik forekomst i ulike deler av byen, og de områdene der mange får helseproblemer er de samme områdene som har andre levekårsproblemer. Barn av foreldre med lav inntekt har høyere sannsynlighet for å bli diagnostisert med psykiske lidelser enn barn av foreldre med høy inntekt. Ulikhet i samfunnet kan bygge ned tilliten og gjør det mer krevende å bygge trygge lokalsamfunn. Samholdet mellom folk i samfunnet, tilliten og enkeltmenneskes frihet påvirkes negativt av segregering. De framtidige kostnadene ved å ikke gripe inn i denne utviklingen vil kunne bli mangegangen av hva det koster å handle i dag. Å bedre levekår i enkeltområder må derfor henge sammen med en politikk for mer omfordeling og utjevning av forskjellene mellom boområder i byene.

Utjevning av ulikhet og å skape bedre levekår er det viktigste vi gjør for å forebygge kriminalitet. Samfunnet må også møte den kriminaliteten som er, og sikre at alle kan føle seg trygge i byen vår. Kriminalitet rammer også sosialt skeivt. Trygghet i byen, nabolaget og i eget hjem er en forutsetning for at mennesker kan leve frie liv.

For Arbeiderpartiet er det en grunnleggende verdi at alle har like muligheter til å delta i samfunnslivet og bli en del av inkluderende fellesskap. Likhet forutsetter sosial rettferdighet, jevnbyrdighet og mulighet til å bruke egne evner for å leve et godt liv.

Det vil være av stor betydning for samfunnet og byen vår at alle innbyggerne får mulighet til å realisere sine talenter og sine evner, uavhengig av bakgrunn og oppvekststed. Målet er et samfunn med minst mulig forskjeller.

Å få flere i jobb er et av de viktigste tiltakene vi kan gjøre for å minske de sosiale forskjellene i byen vår. Deltakelse i arbeidslivet er sentralt for å bedre leve-, bo- og oppvekstvilkår. Arbeid gir trygghet, frihet og fellesskap. Trygghet, frihet og fellesskap gir bedre helse.

Alle i Norge skal ha frihet og mulighet til å delta i arbeidslivet og leve et sosialt liv på fritiden med hvem man vil. Når alle har tilgang til våre fellesskapsarenaer, styrker det tilliten og samholdet i samfunnet. Kampen mot sosial kontroll er avgjørende for å nå målet om at alle skal ha frihet til å være seg selv, til å delta og til å bryte dersom de opplever begrensninger i sin frihet.

Arbeid for hele Oslo

Det aller viktigste vi kan gjøre for å utjevne forskjeller er å sørge for at flere kommer i arbeid. Arbeid i et trygt og godt organisert arbeidsliv er nøkkelen til frihet og selvstendighet for den enkelte. Arbeiderpartiets utgangspunkt er at alle som kan og vil jobbe, skal få muligheten til det.

I 2021 stod nesten 100 000 osloborgere i alderen 20– 66 år utenfor arbeid eller utdanning, bare en liten andel av disse var registrert som arbeidssøkere hos NAV. Andelen utenfor arbeid eller utdanning i Oslo er omtrent lik som andelen nasjonalt.

Oslo Arbeiderparti er spesielt bekymret for de cirka 45 000 innbyggerne som ikke er i arbeid, utdanning eller tiltak og som heller ikke har en trygdeytelse å leve av. I enkelte delbydeler i Oslo er sysselsettingsandelen ned mot 50 prosent.

I et arbeidsliv som skriker etter arbeidskraft er de ikke-sysselsatte våre største arbeidskraftreserver. Å få flere av disse i arbeid og mulighet til å forsørge seg selv, er bra for den enkelte. Flere i arbeid som betaler skatt, betyr flere som bidrar til å finansiere velferden. Flere i arbeid er bra for samfunnets bærekraft. Med innføringen av fullføringsreformen vil det bli enklere å fullføre videregående utdanning også i voksen alder. Oslo kommune og statlige virksomheter må se på hvordan oppgaver settes sammen til nye stillinger som ikke inneholder for strenge kompetansekrav.

Det er viktig at alle områder av byen har flere og varierte arbeidsplasser. Offentlige virksomheter bør også lokaliseres til områder med levekårsutfordringer.

En svak tilhørighet til arbeidslivet øker også sjansen for å bli utnyttet av useriøse aktører, svart arbeid og lav organisasjonsgrad. Sammen med fagbevegelsen vil vi bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, begrense midlertidighet og innleie, sørge for at flere kan jobbe heltid, og satse på livslang læring og kompetanse. Vårt mål er å få flere i jobb og gi de som er i jobb tryggheten tilbake.

Oslo Arbeiderparti vil:

- Styrke det oppsøkende arbeidet for å få flere inn i arbeid eller utdanning, med fokus på individuell oppfølging og tilpasning.
- At kommunen som arbeidsgiver skal sette en ny standard for å inkludere flere i arbeidslivet, eksempelvis gjennom prosjekter som Kompetansejobber.
- Arbeide for å etablere næringsvirksomhet i næringsfattige byområder.
- Bidra til å lokalisere offentlige arbeidsplasser, herunder kommunale og statlige etater, til områder med levekårsutfordringer. Oslo Arbeiderparti forutsetter at Politihøgskolens hovedcampus blir i Oslo.
- Sørge for at flere voksne kan ta fagbrev.
- Styrke innsatsen for å øke heltidsandelen i offentlige og private virksomheter.
- Bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, begrense midlertidighet og innleie, sørge for at flere kan jobbe heltid.
- Legge til rette for offentlig finansiert omsorgstilbud eller barnehage med mer fleksible tilbud.
- Styrke Kvalifiseringsprogrammet (KVP).

Oppvekst i Oslo

En tendens i alle større byer i Europa er at bostedssegregering gjenspeiles og forsterkes av pedagogisk segregering. Kort sagt: en særlig konsentrasjon av levekårsutfordringer i enkelte byområder går hånd i hånd med en relativt høy forekomst av problemer og negative utviklingstrekk i barnehager og skoler i de samme områdene. Denne tendensen gjør seg også gjeldende i Oslo, men i mindre grad enn i for eksempel Sverige og Danmark. Det skyldes at vi så langt greid å unngå en like ekstrem bostedssegregering, og dessuten at vi har ført en mer virkningsfull politikk for små forskjeller.

Om lag 17 prosent av barn i Oslo vokser opp i fattige familier, betydelig høyere enn landsgjennomsnittet på 11,9 prosent (for året 2019). I Oslo har vi i perioden 2016 – 2019 klart å stanse veksten i andelen barn som vokser opp i fattige familier, i motsetning til mange andre kommuner og landet som helhet. Over en femårsperiode har utviklingen vært mest negativ i bydelene Stovner og Søndre Nordstrand, der andelene har økt med henholdsvis 3,8 og 2,8 prosentpoeng. Den mest positive utviklingen funnet sted i Gamle Oslo. I flere delbydeler i Oslo er utviklinga enda mer negativ enn snittet for bydelen. Det er fortsatt svært mange barn som vokser opp uten samme muligheter for deltakelse grunnet familienes inntekt. Oslo Arbeiderparti mener innsatsen for å gi fattige familier økt kjøpekraft og stabil og langsiktig inntektssikring må styrkes. Oslo Arbeiderparti har som mål at barn i Oslo ikke skal vokse opp i fattigdom, og at inntil målet er nådd må det offentlige sørge for at disse barna i minst mulig grad påvirkes av familienes økonomiske situasjon.

Innbyggerne i Oslo skal forvente samme kvalitet i barnehage, aktivitetsskole og skole uavhengig av hvor i byen de bor. Oslo kommune skal styrke bemanning i områder med særlige levekårsutfordringer. Det bør utarbeides en Oslo-standard for pedagogisk arbeid i Oslo-barnehagene som utfyller rammeplanen.

Elevenes skolerresultater følger i stor grad elevenes sosiale bakgrunn, og spesielt foreldrenes utdanningsnivå. En segregering mellom skolene gjør at elevene i mindre grad møter medelever som har annen bakgrunn enn dem selv. Et større mangfold på skolene vil være en fordel for den faglige og sosiale utviklingen til alle elever.

Å utjevne ulikhet i evne til å mestre skolen krever også innsats utenfor skolen. En politikk for sterkere fellesskap i skolen krever med andre ord også politikk for sterkere fellesskap *rundt* skolen.

Barn og unge som blir presset til å bli med i kriminelle gjengers virksomhet, har ikke samme mulighet til å leve frie liv på linje med andre, når de blir voksne. De risikerer å bli værende på utsiden av samfunnet. Vi trenger mer kunnskap om hvilke tilleggsfaktorer som forsterker utviklingen av slike miljøer, i tillegg til levekårsutfordringer.

Oslo Arbeiderparti vil:

- At staten innfører gratis barnehage og aktivitetsskole i områder med store levekårsutfordringer.
- Styrke satsingen med sommerjobber og helårig deltidsarbeid for ungdom i regi av bydelene.
- Innføre Oslo-standard for pedagogisk arbeid i barnehagene og ta spesielt hensyn til språkutfordringer.
- Forbedre kvaliteten på mat og ernæring i de kommunale barnehagene gjennom organisering av felles innkjøp og menyplaner.
- Ha høy kvalitet på alle grunnskoler, og gjennomføre særlige satsinger på og rundt levekårsutsatte skoler for å øke attraktiviteten. Målet er å styrke læringsmiljøet og det sosiale miljøet på og rundt skolene.

- Innføre ny inntaksordning i videregående skole.
- Styrke oppfølgingstjenesten.
- Øke insentiver for å sikre rekruttering og beholde erfarne ansatte på skoler med ekstra utfordringer i samforståelse med ansattes organisasjoner.
- Sørge for at alle bydeler har gode og gratis fritidstilbud til barn og unge.
- Arbeide videre for å senke kostnadene for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter som idrett og kultur.

Bolig og byutvikling

De fleste i Oslo eier sin egen bolig, samtidig har Oslo en høyere andel som leier enn resten av landet. Det er flere vanskeligstilte på boligmarkedet i Oslo enn i resten av landet, og det er flere som bor trangt. Men det er store forskjeller mellom bydeler og delbydeler. Bostabiliteten blant *alle* innbyggere i Oslo er lavere enn i landet, og i noen delbydeler bostabiliteten særlig lav. Å ha lav bostabilitet i et område antas å påvirke nabolaget, samt at det påvirker for eksempel skole og barnehage. Det skal være et mål for Arbeiderpartiet å sikre høyere bostabilitet i områder med levekårsutfordringer. Oslo Arbeiderparti mener de offentlige fellesinstitusjonene våre er viktige bidragsytere til økt bostabilitet, og vil sette dem i enda bedre stand til å bidra positivt i sitt nærområde.

Det er boligpolitiske og byplanmessige valg som avgjør hva slags type boliger og boformer som preger et område, noe som igjen påvirker flyttemønstre og befolknings sammensetning. I enkelte områder av byen er høy grad av framleie og hyblifisering en utfordring. Den profesjonelle utleiesektoren må få et regelverk tilpasset sin bransje. Vi vil også stramme inn utleiereglene i sameier og jobbe for at de skal bli likere utleiereglene i borettslag.

Oslo Arbeiderparti vil:

- Gjennomføre et prosjekt for leie-til-eie for beboere i kommunale boliger.
- Styrke Husbanken og startlansordningen og gi økte låne- og tilskuddsrammer.
- At boutgiftstaket på den statlige bostøtta endres slik at det i større grad enn i dag avspeiler de faktiske nivåene på boutgiftene rundt omkring i Norge.
- Legge sterkere vekt på bostabilitet, trygghet og trivsel i politikken for kommunale boliger. Blant annet gjennom utvidet minstetid i leiekontrakter for barn i grunnskolealder.
- Styrke leietakers rettigheter og modernisere og utforme en ny Husleielov.
- Endre Eierseksjonsloven for å hindre hyblifisering.
- Gi kommunene mulighet til å fastsette disposisjonsform i boligprosjekter gjennom endring i plan- og bygningsloven.
- Bygge flere boliger generelt i Oslo og bygge variert boligmasse i hele byen.
- Jobbe for et bredt skatteforlik i Stortinget, når skatteutvalget som foretar en helhetlig gjennomgang av skattesystemet er klart, med mål om en gjennomgripende endring av skattesystemet der skattegrunnlaget vris over fra arbeid til eiendom.
- Sørge for at alle nabolag er trygge.
- At politiet er fast til stede i nærmiljøer, og har sterk lokal forankring i de delene av byen med gjentatt høy kriminalitet og vold.
- At kommunale foretak og datterselskaper må ta et særlig ansvar for den sosiale bærekraften i byutviklingen med mål om en variert bolig- og beboersammensetning.
- Folkehelse og trygghet vil være et viktig premiss for hvordan bygninger og bygde omgivelser skal utformes.
- Jobbe for at byen vokser på en måte som sikrer gode oppvekstvilkår for barn og unge.
- Aktivt utvikle strøk i byen slik at de blir attraktive, i tett dialog med beboere og nærmiljø

- Gjeninnføre Husbankens tilskudd til kjøp av utleieboliger.
- Synlig og mangfoldig politi med større kapasitet til tilstedeværelse, forebygging, tillits- og relasjonsskapende arbeid i nærmiljøet.

Inntektssystemet

Gjennom inntektssystemet fordeles kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter. Frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør om lag 70 prosent av kommunesektorens samlede inntekter. For at kommunene og fylkeskommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, inneholder inntektssystemet to store utjevningsmekanismer: ufrivillige kostnadsforskjeller utjevnes fullt ut (utgiftsutjevning), og skatteinntekter utjevnes delvis (inntektsutjevning).

Oslo Arbeiderparti vil:

- At regjeringen forbedrer kostnadsnøkkelen for sosiale tjenester slik at den bedre fanger opp utfordringer knyttet til levekår. Det gjelder spesielt opphoping av sosiale problemer, arbeidsledige og personer med lave inntekter og pasienter med diagnoser knyttet til rus og psykiatri.
- At utgifter til arbeidsrettede tiltak og bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig inkluderes i utgiftsutjevningen.
- At utgiftsutjevningen i inntektssystemet utformes basert på faglige analyser for kostnadsbehov.

Framtidige områdesatsinger

Siden 2007 har områdesatsningene vært et viktig redskap for forsterket innsats i områder med store levekårsutfordringer. Områdesatsingene i sin nåværende form ble etablert i 2016 som en videreføring av Groruddalssatsingen, og i årene som fulgte ble også Oslo sør-satsingen og Oslo indre øst-satsingen inkludert. Alle satsingene er omfattet av den samme programorganiseringen (delprogram for nærmiljø, oppvekst og utdanning, og sysselsetting) og skal vare frem til utgangen av 2026.

Oslo Arbeiderparti vil fortsatt være en pådriver for områdesatsinger i utsatte områder med levekårsutfordringer, men også for at områdesatsningene skal innrettes og gjennomføres på en så effektiv og treffsikker måte som mulig. Midtveisevaluering av områdesatsingene i Oslo, som ble lagt frem høsten 2021, peker blant annet på at finansieringsmodellene i satsingene fortsatt skaper utfordringer for prosjekter og delprogrammer, og at geografiske og tematiske føringer, særlig knyttet til de statlige midlene, reduserer fleksibiliteten i programmenes porteføljer.

Oslo Arbeiderparti vil:

- At områdesatsingene skal dreie seg mer om mennesker og ha et tydeligere mål om å utjevne forskjeller.
- At områdesatsingsmidler i større grad skal komme som frie midler som også kan brukes på drift til de bydelene som har store levekårsutfordringer.
- Ha en tydeligere politisk forankring, eierskap og styring av områdesatsningene.
- At det skal legges bedre til rette for arbeid på tvers av delprogrammene.